МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ЕКОНОМІКА ТА СУСПІЛЬСТВО

Електронне наукове фахове видання

Випуск 19

Мукачево

2018

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Головний редактор:

Стегней Маріанна Іванівна, *доктор економічних наук, доцент, декан факультету економіки управління та інженерії Мукачівського державного університету.*

Заступник головного редактора:

Іртищева Інна Олександрівна*, доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри менеджменту Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова.*

Відповідальний секретар:

Лінтур Інна Володимирівна*, кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри фінансів Мукачівського державного університету.*

Члени редакційної колегії:

Щербан Тетяна Дмитрівна*, доктор психологічних наук, професор, заслужений працівник освіти України, ректор Мукачівського державного університету.*

Гоблик Володимир Васильович*, доктор економічних наук, кандидат філософських наук, доцент, заслужений економіст України, перший проректор Мукачівського державного університету.*

Реслер Марина Василівна*, доктор економічних наук, доцент, завідувач кафедри обліку та оподаткування Мукачівського державного університету.*

Нестерова Світлана Василівна*, кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри фінансів Мукачівського державного університету.*

Agata Malak-Rawlikowska*, dr inż, Wydział Nauk Ekonomicznych Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego (м. Варшава, Польща).*

Клеменс Будзовский*, Ph.D, професор економіки, канцлер Краковської академії імені Анджея Фрича Моджевського (м. Краків, Польща).*

Стройко Тетяна Володимирівна*, доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри міжнародної економіки та менеджменту освіти Миколаївського національного університету імені В.О. Сухомлинського.*

Лагодієнко Володимир Вікторович*, доктор економічних наук, професор, професор кафедри маркетингу, підприємництва і торгівлі Одеської національної академії харчових технологій.*

Шапошников Костянтин Сергійович*, доктор економічних наук, професор, директор Причорноморського науково-дослідного інституту економіки та інновацій.*

Язлюк Борис Олегович*, доктор економічних наук, доцент, декан факультету аграрної економіки і менеджменту Тернопільського національного економічного університету.*

Дейнеко Людмила Вікторівна*, доктор економічних наук, професор, завідувач відділу промислової політики Інституту економіки та прогнозування Національної академії наук України.*

Левковська Людмила Володимирівна*, доктор економічних наук, старший науковий співробітник, завідувач відділу економічних проблем водокористування Інституту економіки природокористування та сталого розвитку Національної академії наук України.*

Мінакова Світлана Михайлівна*, доктор економічних наук, доцент, доцент кафедри системного аналізу та логістики Одеського національного морського університету.*

Войт Сергій Миколайович*, доктор економічних наук, генеральний директор «Виробниче об'єднання Південний машинобудівний завод імені О.М. Макарова».*

Паук Маріанна Іванівна*, кандидат економічних наук, головний економіст бюджетного відділу фінансового управління Мукачівської РДА.*

Vladimir Gozora*, Dr.h.c. prof. mpx.h.c. prof. Ing., PhD – директор інституту економіки та управління Вищої школи економіки та менеджменту в державному управлінні у Братиславі (м. Братислава, Словаччина).*

Видання входить до «Переліку електронних фахових видань, в яких можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата наук» на підставі Наказу МОН України від 9 березня 2016 року № 241

Рекомендовано до поширення в мережі інтернет Вченою радою Мукачівського державного університету
(Протокол № 6 від 20.12.2018 р.)

Журнал включено до міжнародної наукометричної бази
Index Copernicus

Сайт видання: www.economyandsociety.in.ua

ISSN (Online): 2313-2165

© Мукачівський державний університет, 2018

DOI: https://doi.org/10.32782/2524-0072/2018-19-202

УДК 005.922.1

Управлінський внутрішній контроль в системі забезпечення економічної безпеки підприємства

Титенко Л.В.
кандидат економічних наук,
доцент кафедри управлінського обліку, бізнес-аналітики та статистики
Навчально-наукового інституту обліку, аналізу та аудиту
Університету державної фіскальної служби України

Богдан С.В.
магістрант
Навчально-наукового інституту обліку, аналізу та аудиту
Університету державної фіскальної служби України

Мізіренко О.С.
магістрант
Навчально-наукового інституту обліку, аналізу та аудиту
Університету державної фіскальної служби України

Стаття присвячена дослідженню сутності та принципів організації управлінського внутрішнього контролю в системі забезпечення економічної безпеки підприємства. Визначено елементи та напрями здійснення управлінського внутрішнього контролю. Розглянуто особливості організації внутрішнього контролю за моделлю COSO і COSO Enterprise Risk Model, а також можливості їх імплементації в систему управління економічною безпекою вітчизняних підприємств.

Ключові слова: економічна безпека підприємства, обліково-інформаційне забезпечення економічної безпеки підприємства, управлінський внутрішній контроль, модель COSO, модель COSO Enterprise Risk.

Титенко Л.В., Богдан С.В., Мизиренко А.С. УПРАВЛЕНЧЕСКИЙ ВНУТРЕННИЙ КОНТРОЛЬ В СИСТЕМЕ ОБЕСПЕЧЕНИЯ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ БЕЗОПАСНОСТИ ПРЕДПРИЯТИЯ

Статья посвящена исследованию сущности и принципов организации управленческого внутреннего контроля в системе обеспечения экономической безопасности предприятия. Определены элементы и направления осуществления управленческого внутреннего контроля. Рассмотрены особенности организации внутреннего контроля по модели COSO и COSO Enterprise Risk Model, а также возможности их имплементации в систему управления экономической безопасностью отечественных предприятий.

Ключевые слова: экономическая безопасность предприятия, учетно-информационное обеспечение экономической безопасности предприятия, управленческий внутренний контроль, модель COSO, модель COSO Enterprise Risk.

Tytenko L.V., Bohdan S.V., Mizirenko O.S. MANAGEMENT INTERNAL CONTROL IN THE SYSTEM OF PROVIDING ECONOMIC SECURITY OF THE ENTERPRISE

The article is devoted to the study of the essence and principles of management internal control in the system of providing economic security of the enterprise. The elements and directions of management internal control are determined. The peculiarities of organization of internal control according to the model of COSO and COSO Enterprise Risk Model and possibilities of their implementation in the system of management of economic safety of domestic enterprises are considered.

Keywords: economic security of the enterprise, accounting and information provision of economic safety of the enterprise, management internal control, model COSO, model COSO Enterprise Risk.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Важливою умовою підтримки належного рівня економічної безпеки суб'єкта господарювання є своєчасне виявлення загроз засобами та інструментами обліково-аналітичної системи підприємства. Одним з елементів інформаційної системи, який дає змогу оперативним чином здійснювати моніторинг фінансово-господарських процесів, виявляти негативні тенденції та розробляти шляхи їх мінімізації, є управлінський внутрішній контроль. Процес побудови ефективної системи забезпечення економічної безпеки підприємства є неможливим без внутрішнього контролю

© Титенко Л.В., Богдан С.В., Мізіренко О.С.

з боку управлінського апарату, який визначає законність та ефективність фактів фінансово-господарської діяльності підприємства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню систем обліково-аналітичного забезпечення економічної безпеки підприємства присвячено наукові праці таких вчених, як Г.В. Козаченко, Л.В. Гнилицька, О.М. Ляшенко, М.С. Пушкар.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Водночас аналіз наукових публікацій засвідчує недостатню увагу, що приділяється системі управлінського внутрішнього контролю в контексті забезпечення економічної безпеки підприємства.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є визначення сутності управлінського внутрішнього контролю в системі забезпечення економічної безпеки підприємства, побудова етапів та формулювання основних принципів його здійснення.

Виклад основного матеріалу дослідження. З огляду на те, що основним об'єктом управління в системі забезпечення економічної безпеки підприємства є ризик, доцільно запропонувати визначення управлінського внутрішнього контролю.

Отже, під управлінським внутрішнім контролем в системі забезпечення економічної безпеки підприємства розуміємо комплекс управлінських заходів, спрямованих на виявлення, ідентифікацію та оцінювання ризику, розроблення методів управління ними, а також засобами та інструментами обліково-аналітичної системи підприємства.

Елементи системи внутрішнього контролю в контексті забезпечення економічної безпеки підприємства відображаємо на рис. 1.

Система внутрішнього контролю призначена створити комплексно-системний підхід до функціонування обліково-інформаційної системи, яка дає змогу підвищити рівень економічної безпеки підприємства. При цьому система внутрішнього контролю спрямована на [1, с. 65]:

– виявлення економічних порушень (правопорушень) у сфері бухгалтерського обліку та складання звітності;

– достовірність та надійність даних обліково-інформаційної системи;

– безперервність аудиторських процедур для оцінювання операцій;

– орієнтацію контрольних процедур на інтереси конкретних груп споживачів.

В системі забезпечення економічної безпеки підприємства управління будь-якими процесами орієнтоване на ризик, в контексті чого система внутрішнього контролю повинна сприяти зниженню ризику неефективного використання ресурсів підприємства (матеріальних, трудових, фінансових та інвестиційних). В контексті зазначеного можна запропонувати такий алгоритм внутрішнього контролю рівня ризику (рис. 2).

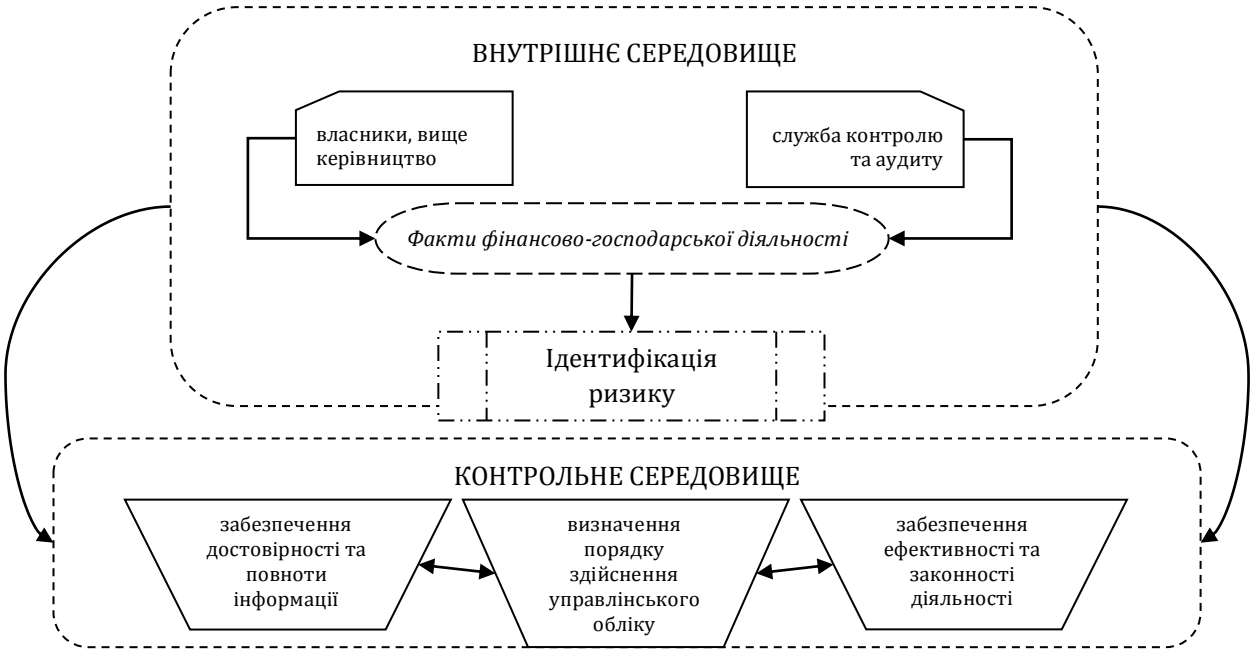

Рис. 1. Елементи системи управлінського внутрішнього контролю в контексті забезпечення економічної безпеки підприємства

Джерело: розроблено авторами

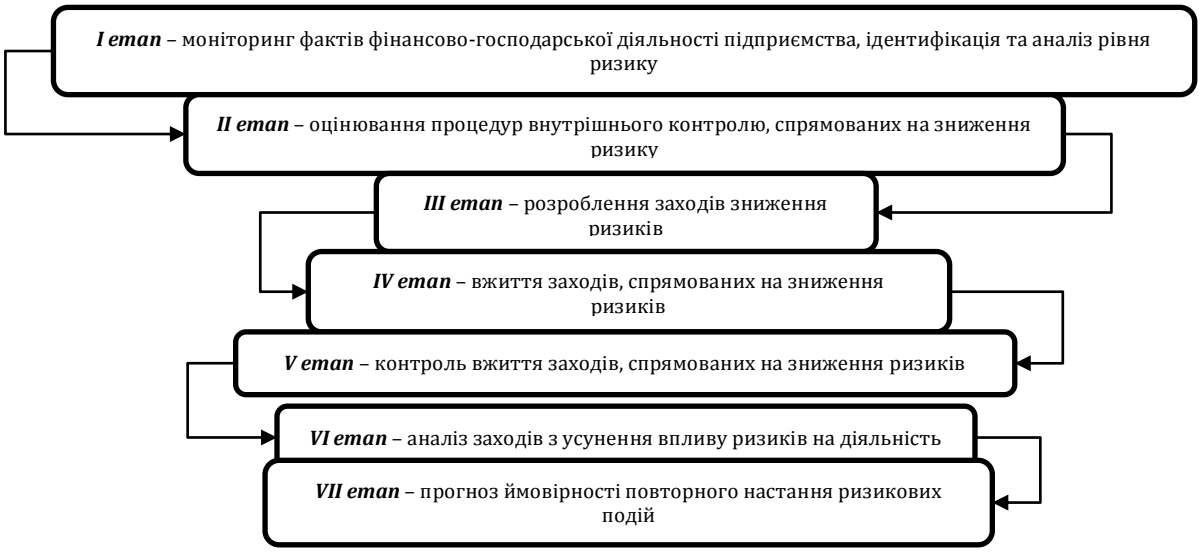

Рис. 2. Алгоритм управлінського внутрішнього контролю в системі забезпечення економічної безпеки підприємства

Джерело: розроблено авторами

Економічна безпека підприємства має декілька функціональних складових, які для кожного суб'єкта господарювання можуть мати різні пріоритети залежно від характеру наявних загроз. Основним фактором, що визначає рівень економічної безпеки, є володіння стійкими конкурентними перевагами. Ці переваги повинні відповідати стратегічним цілям самого підприємства. Водночас процес розвитку системи управлінського внутрішнього контролю тісно пов'язаний з процесом розвитку підприємства. На одних етапах розвитку підприємства його система внутрішнього контролю повинна мати реальне втілення у вигляді відокремленого структурного підрозділу, на інших – може бути повністю розподіленої системи контролю, а інколи – загалом існувати формально [3].

У світовій практиці існує декілька загальноприйнятих принципів побудови системи внутрішнього контролю. Найбільш поширеною є модель COSO, розроблена Комітетом організацій-спонсорів Комісії Тредвея [5]. Відповідно до бачення Комітету внутрішній контроль є різновидом людської діяльності, яка передбачає можливість помилки в процесах або судженнях. Внутрішній контроль може бути змінений в результаті змови між співробітниками або в результаті тиску з боку вищого керівництва. За моделлю COSO Internal Control-Integrated Framework система внутрішнього контролю складається з п'яти взаємопов'язаних компонентів, кожний з яких стосується бізнес-цілей (стратегічні, операційні, цілі звітності та відповідності вимогам чинного законодавства) [5]:

– контрольне середовище (Control Environment);

– система виявлення та оцінювання ризиків (Risk Assessment);

– контрольні процедури (Control Activities);

– інформаційне середовище та система комунікацій (Information and Communications);

– моніторинг (Monitoring).

Модель COSO визначає внутрішній контроль як процес, здійснюваний радою директорів, менеджментом та іншим персоналом компанії, призначений для забезпечення «належної впевненості» щодо досягнення цілей в таких категоріях, як ефективність та продуктивність операцій, надійність фінансової звітності, дотримання законів та правил.

Модель COSO включає кілька основних понять [5]:

– внутрішній контроль є *процесом*; це засіб для досягнення мети, а не самоціль;

– внутрішній контроль *залежить від людей*; він є контролем не тільки політики, керівництва та форми, але й людей на всіх рівнях організації;

– внутрішній контроль може забезпечити керівництву та Раді компанії лише *достатню впевненість*, але не абсолютні гарантії,

– внутрішній контроль спрямований на досягнення *цілей* в одній або декількох окремих, але пересічних категоріях.

Згодом на основі моделі COSO була розроблена модель COSO Enterprise Risk Model

(ERM), яка об'єднала компоненти системи внутрішнього контролю та компоненти системи управління ризиками підприємства.

Концептуальна основа управління ризиками організацій, як і раніше, спрямована на досягнення цілей організації, що включає тепер чотири категорії:

1) стратегічні цілі (strategic) – цілі високого рівня, співвіднесені з місією/баченням організації;

2) операційні цілі (operations) – ефективне та результативне використання ресурсів;

3) цілі у сфері підготовки звітності (reporting) – достовірність звітності;

4) цілі у сфері дотримання законодавства (compliance) – дотримання застосовних законодавчих та нормативних актів.

Вісім компонентів моделі управління ризиками включають попередні п'ять компонентів концептуальних засад внутрішнього контролю, розширених для задоволення зростаючого попиту на управління ризиками (табл. 1).

Комітет COSO визнає, що процес управління ризиками не тільки привносить важливі переваги, але й має певні обмеження. Управління ризиками організації залежить від персональних суджень, тому допускає прийняття помилкових рішень. Прості людські помилки можуть привести до неадекватної реакції на ризик. Наприклад, контрольні процедури можуть бути не виконані через змову двох або більше осіб, а керівництво може знехтувати рішеннями з управління ризиками. Такі обмеження не дають змогу раді директорів та керівництву мати абсолютну впевненість у досягненні цілей організації.

Незважаючи на те, що розширена модель COSO припускає приділення більшої уваги

Таблиця 1

Компоненти моделі внутрішнього контролю COSO ERM

№	Компонент	Сутність та характеристика
1	Внутрішнє середовище (Internal environment)	Внутрішнє середовище є атмосферою в організації та визначає, яким чином ризик сприймається співробітниками організації, як вони на нього реагують. Внутрішнє середовище включає філософію управління ризиками, ризик-апетит, чесність та етичні цінності, а також те середовище, в якому вони існують.
2	Постановка цілей (Objective setting)	Цілі повинні бути визначені до того, як керівництво почне виявляти події, які потенційно можуть вплинути на їх досягнення. Процес управління ризиками надає гарантію того, що керівництво має правильно організований процес вибору та формування цілей, які відповідають місії організації та рівню ризик-апетиту.
3	Визначення подій (Event identification)	Внутрішні та зовнішні події, що впливають на досягнення цілей організації, повинні визначатися з урахуванням їх поділу на ризики або можливості. Можливості повинні враховуватись керівництвом у процесі формування стратегії.
4	Оцінювання ризиків (Risk assessment)	Ризики аналізуються з урахуванням ймовірності їх виникнення та впливу задля визначення того, яких заходів щодо них необхідно вжити. Ризики оцінюються з точки зору властивого та залишкового ризику.
5	Реагування на ризик (Risk response)	Керівництво вибирає метод реагування на ризик (ухилення від ризику, прийняття, скорочення або перерозподіл ризику), розробляючи низку заходів, які дають привести ризик у відповідність з допустимим рівнем та ризик-апетитом організації.
6	Засоби контролю (Control activities)	Політики та процедури, розроблені та встановлені таким чином, щоб забезпечувати гарантію того, що реагування на ризик відбувається ефективно та своєчасно.
7	Інформація і комунікації (Information and communications)	Необхідна інформація визначається, фіксується та передається в такій формі та в такі строки, які дають змогу співробітникам виконувати їх функціональні обов'язки. Також здійснюється ефективний обмін інформацією в рамках організації як по вертикалі зверху вниз і знизу вгору, так і по горизонталі.
8	Моніторинг (Monitoring)	Весь процес управління ризиками організації відстежується також за необхідності коригується. Моніторинг здійснюється в рамках поточної діяльності керівництва або шляхом проведення періодичного оцінювання.

Джерело: побудовано авторами на основі джерела [5]

управлінню ризиками, компаніям не потрібно переходити до нової моделі, якщо вони вже використовують концептуальні засади внутрішнього контролю. Комітет COSO вважає, що ця модель продовжує розгляд питань внутрішнього контролю, при цьому акцент робиться на понятті управління ризиками.

Нині на багатьох великих підприємствах вже формується єдиний підхід до системи внутрішнього контролю (internal control system) та оцінювання її функціонування вищим менеджментом (management assessment of controls). У формуванні ефективної системи внутрішнього контролю, включаючи процес управління ризиками, важливу роль відіграє внутрішній аудит зі своєю методологією. На деяких підприємствах внутрішній аудит навіть бере на себе роль ініціатора (trigger) цього процесу без подальшої участі у формуванні самої системи внутрішнього контролю, оскільки це могло би спричинити небажаний вплив на незалежність внутрішнього аудиту на підприємствах.

Невід'ємними елементами системи управлінського внутрішнього контролю є засоби та інструменти контролю, тобто елементи представлення та накопичення контрольної інформації, що дає змогу однозначно інтерпретувати факти господарського життя економічного суб'єкта. Розглядаючи засоби управлінського внутрішнього контролю як безліч індикаторів, що реагують на помилки (невідповідності), зазначаємо, що елементи засобів внутрішнього контролю присутні в роботі всіх служб та відділів суб'єкта господарювання. До них відносять документування та документообіг, нормування, правове регулювання, систему посадових інструкцій тощо. Різні форми внутрішнього контролю активно впливають на структуру та обсяг засобів внутрішнього контролю. Цей процес представлений прямим та зворотним зв'язком. Під час реалізації прямого зв'язку форми внутрішнього контролю (внутрішній аудит) впливають на склад та обсяг засобів управлінського внутрішнього контролю. Наприклад, в документообіг вводяться додаткові форми поточної управлінської звітності. Засоби внутрішнього контролю як реалізацію зворотного зв'язку несуть потік контрольної інформації.

Організований внутрішній контроль дає змогу не тільки своєчасно виявити недоліки в діяльності підприємства, але й вжити заходів щодо їх усунення. Система управлінського внутрішнього контролю може бути ефективною або неефективною залежно від її здатності вирішувати поставлені завдання та забезпечувати захист підприємства від прийнятих ним ризиків. Вивчення, аналізування та оцінювання системи управлінського внутрішнього контролю є необхідними та обов'язковими під час здійснення аудиту, зокрема під час розроблення плану аудиторської перевірки, а також для визначення виду, часу проведення та обсягу аудиторських процедур, які відображаються в аудиторській програмі. При цьому внутрішні аудитори не обмежуються тільки перевірками. Як професіонали в галузі контролю вони консультують керівників, рекомендуючи найбільш ефективні процедури контролю.

Висновки з цього дослідження. Таким чином, для забезпечення економічної безпеки підприємства особливого значення набувають якість організації управлінського внутрішнього контролю, здатність системи управлінського внутрішнього контролю превентивно виявляти та оперативним чином усувати ідентифіковані ризики. Недооцінювання важливості управлінського внутрішнього контролю може привести до значних втрат від ризикових ситуацій не тільки для окремого підприємства, але й для економіки загалом.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Гнилицька Л.В. Обліково-аналітичне забезпечення економічної безпеки підприємства: монографія. Київ: КНЕУ, 2012. 305 с.

2. Дорош Н.І. Внутрішній контроль та аудит в управлінні ризиками на підприємстві. Вісник Львівської комерційної академії. Серія: Економічна. 2014. Вип. 44. С. 148–152.

3. Tytenko L.V. Economic security as an element of strategic management system: accounting and analytical aspect. Baltic Journal of Economic Studies. 2018. Vol. 4. № 3. P. 309–318.

4. Дорош Н.І., Яцик Т.В. Інтегрована модель внутрішнього контролю підприємства: адаптація закордонного досвіду в Україні. Економічний аналіз: зб. наук. праць. Т. 22. № 2. Тернопіль: ВПЦ ТНЕУ «Економічна думка», 2015. С. 68–74.

5. Enterprise Risk Management – Integrated Framework / Committee of Sponsoring Organizations of the Treadway Commission (COSO). N.Y. 2004. URL: http://www.coso.org.

REFERENCES:

1. Ghnylycjka L.V. (2012) Oblikovo-analitychne zabezpechennja ekonomichnoji bezpeky pidpryjemstva: monoghrafija [Accounting and analytical support of economic security of the enterprise] – K.: KNEU. – 305 p.

2. Dorosh N.I. (2014) Vnutrishnij kontrolj ta audyt v upravlinni ryzykamy na pidpryjemstvi [Internal control and audit in risk management at the enterprise] / Visnyk Ljvivsjkoji komercijnoji akademiji. – 2014. – Vol. 44. – P. 148–152.

3. Tytenko L.V. (2018) Economic security as an element of strategic management system: accounting and analytical aspect // Baltic Journal of Economic Studies, Volume 4, Number 3. – P. 309–318.

4. Dorosh N.I., Jacyk T.V. (2015) Integhrovana modelj vnutrishnjogho kontrolju pidpryjemstva: adaptacija zakordonnogho dosvidu v Ukrajini [Integrated model of internal control of an enterprise: adaptation of foreign experience in Ukraine] / Ekonomichnyj analiz: zb. nauk. pracj. – Ternopilj: VPC TNEU “Ekonomichna dumka”, 2015. – Vol. 22. – № 2. – P. 68–74.

5. Enterprise Risk Management – Integrated Framework / Committee of Sponsoring Organizations of the Treadway Commission (COSO) [Online]. – NY, September 2004. – URL: http://www.coso.org.

ЗМІСТ

ЕКОНОМІЧНА ТЕОРІЯ ТА ІСТОРІЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ДУМКИ

Гиршкан Р.Р., Гут Л.В.
Розвиток технології обслуговування та ефективного продажу VIP-клієнтам банківських продуктів . . . **3**

Іванишин В.В., Печенюк А.В., Печенюк А.П.
Формування підприємницької свідомості українського селянина . . . **9**

Колобердянко І.І., Конєв В.В.
Ринковий фундаменталізм як мейнстрімний напрям сучасних глобалізаційних процесів та його вплив на економіку України . . . **16**

Піонт Н.С.
Теоретичні аспекти формування заощаджень домашніх господарств . . . **22**

Сардак С.Е., Таран С.В.
Потенціал «темного» туризму в країнах Європи . . . **27**

Шадура-Никипорець Н.Т., Мініна О.В.
Основні підходи до змістовного наповнення категорії «ринок» . . . **35**

СВІТОВЕ ГОСПОДАРСТВО І МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ

Венгерська Н.С., Удодова Я.В., Куценко В.І.
Особливості боротьби з відмиванням грошей: міжнародний та національний рівні . . . **41**

Горіна Г.О.
Гармонізація національного законодавства у сфері туризму із законодавством Європейського Союзу . . . **49**

Качур А.В., Могилко Д.М.
ТНК та їх роль у сучасних міжнародних економічних відносинах . . . **55**

Колобердянко І.І., Метельська Н.С.
Інноваційні зрушення у сфері управління персоналом в умовах глобальної економіки . . . **63**

Харун О.А., Матюх І.А.
Особливості та наслідки фінансової глобалізації в сучасних умовах . . . **69**

Полоус О.В., Сон Сюйшен, Ху Ченьсін
Роль інноваційних та інформаційних технологій у стратегіях розвитку ТНК в умовах глобалізаційних змін . . . **74**

Сардак С.Е., Власов Є.І.
Розвиток індустріального туризму в Європі . . . **81**

Чернікова І.Б., Якуба Є.В.
Звітність щодо трансфертного ціноутворення: гострі питання в українських реаліях . . . **88**

Шелест О.Л., Криворучко Ю.О.
Проблеми нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності в Україні . . . **92**

Широкова М.С.
Світова мережа центрів спільного обслуговування: перспективи інтеграції України . . . **97**

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

Бурляй А.П., Бурляй О.Л., Смертенюк І.І.
Відновлювальна енергетика: соціальний аспект . . . **104**

Вакуленко В.Л.
Шляхи вдосконалення державного регулювання агровиробництва . . . **110**

Гаража О.П.
Складові частини земельного капіталу сільськогосподарських підприємств . . . **116**

Дмитренко А.В., Максютенко Н.О.
Особливості синтетичного та аналітичного обліку пально-мастильних матеріалів **1248**

Дутова Н.В., Меджоріна В.С.
Екологічний податок як механізм стимулювання ведення природоохоронної діяльності підприємства **1255**

Єдинак Т.С., Омельницька Ю.Е.
Особливості калькулювання собівартості продукції рослинництва сільськогосподарськими підприємствами **1260**

Занько Б.М.
Проблемні аспекти накопичення в обліку інформації щодо об'єктів та баз оподаткування для обчислення місцевих податків і зборів **1266**

Кашперська А.І.
Сучасний стан та перспективи розвитку аудиторської діяльності в Україні **1272**

Колісник О.П., Поліщук М.С.
Теоретичні аспекти обліку основних засобів **1282**

Костюченко В.М., Тарабан Н.Г.
Конвергенція бухгалтерського обліку і фінансової звітності Німеччини відповідно до МСФЗ . . . **1290**

Курган Н.В., Мелєх А.С.
Впровадження управління виробничими витратами за відхиленнями на малих промислових підприємствах України **1298**

Маринович О.О.
Порівняння категорій, суміжних із поняттям «оборотні активи» **1307**

Назаренко І.М., Місюров О.В.
Аудит виробничих запасів: особливості, ключові аспекти та послідовність перевірки **1312**

Панасюк О.В.
Концепція вартості підприємства в контексті оцінки його фінансового стану **1319**

Полянська О.А., Чабанюк О.М., Кондрич С.В.
Управлінський облік товарних запасів: напрями удосконалення методики **1325**

Поповиченко Г.С., Матичак П.П.
Земельні ресурси в обліково-аналітичному процесі **1334**

Соболева І.В., Козаченко А.А., Гулювата А.С.
Порівняльний аналіз практики обліку й оподаткування суб'єктів малого та мікропідприємництва в Україні та країнах ЄС **1340**

Сокольська Р.Б., Зелікман В.Д., Абрамян О.А.
Особливості первинного та аналітичного обліку ПДВ у сучасних умовах господарської діяльності українських підприємств **1345**

Стукалова Ю.О., Загорельська Т.Ю.
Дослідження сучасних проблем та узагальнення основних напрямів удосконалення обліку оплати праці **1350**

Титенко Л.В., Богдан С.В., Мізіренко О.С.
Управлінський внутрішній контроль в системі забезпечення економічної безпеки підприємства . . **1358**

Тополенко Н.М., Субіна Д.С.
Актуальні проблеми адміністрування та управління митними платежами в сучасних умовах інтеграції **1364**

Ужва А.М.
Обліково-аналітичне забезпечення нематеріальних активів підприємства у сучасних умовах: стан та напрями вдосконалення **1371**

Урусова З.П., Калінчук В.В.
Удосконалення системи внутрішнього контролю поточних біологічних активів рослинництва . . . **1376**

Урусова З.П., Патенко І.В.
Особливості обліку операцій із давальницькою сировиною на промислових підприємствах **1382**

СТАТИСТИКА

Богданюк О.В., Кіча А.О.
Оцінка стану виробництва соняшникової олії в Україні: основні тенденції та перспективи **1388**

Електронне наукове фахове видання

ЕКОНОМІКА ТА СУСПІЛЬСТВО

Випуск 19

Коректура • *В.М. Бабич*

Комп’ютерна верстка • *Н.М. Ковальчук*

Засновник видання:
Мукачівський державний університет
Адреса редакції: 89600, Україна, Закарпатська область,
м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26
Тел./факс: +38 (068) 813 59 09
Веб-сайт журналу: www.economyandsociety.in.ua
E-mail редакції: journal@economyandsociety.in.ua